

evergreen

DIVOČINA K OBĚDU

JAROSLAV
VOGELTANZ: DIVOKÉ
FOTOGRAFIE

TURISTIKA NATVRDO
I NAMĚKKO

MAGAZÍN HNUTÍ DUHA LÉTO 2016

DO DIVOČINY

O
Hnutí
DUHA

OBCHOD.HNUTIDUHA.CZ

**VYBAVTE SE
DO DIVOČINY**

Milé čtenářky, milí čtenáři,

tentokrát vás chci jménem Hnutí DUHA pozvat do divočiny. A dovolu mi podělit se s vámi o vzpomínky, které se mi vybaví, když slyším slovo divočina.

Loňské léto. Ten výlet byl od začátku divoký. Vlakem s dětmi přes celou republiku, z Brna až do našeho nejmladšího národního parku České Švýcarsko, to je zážitek sám o sobě. Zvlášť když se pokazí vagon plný rezervovaných kupéček. To se pak sedadel chťiví cestující nahnou do vagonu, kde sedíte, a nedokážou pochopit, že aby dostali sedadlo, musí vás napřed pustit ven.

Ale stálo to za to, řekl jsem si, když jsem viděl, jak naše tříletá dcerka běhá jako divoška bosá po turistických trasách vystlaných pískem, který zrníčko po zrníčku síly přírody odlamují z okolních skalních velikánů.

Ale to hlavní teprve přišlo. Jedna z monumentálních skal vypadala jinak než ostatní. Když jsme k ní přišli, pochopili jsme. Místy zčernalá půda a jen pár vysokých stromů – les po požáru. Jenže už pouhých 6 let po katastrofě jsme mohli sledovat fascinující sílu živé přírody. Bělostné kmeny bříz, štíhlé jeřáby a k tomu spousta drobných pestrobarevných květin. Člověk zde nechal přírodě volnou ruku, ať si poradí sama, a byl bohatě odměněn.

Divočina lidem dává mnohé. Od možnosti cítit se na chvíli jako naši předci, kteří pronásledovali zvěř nekonečnými hvozdy, až po pracovní příležitosti díky nadšeným turistům. A potřebuje jen trochu prostoru. Nyní jsou v Česku pouhá 3 promile území ponechaných divoké přírodě. Proto Hnutí DUHA vyhlásilo velké hledání. Spolu s dalšími odborníky mapujeme, kde by se dala vyčlenit další území pro divokou přírodu a turisty. Chránit cennou českou divočinu totiž nechceme jenom my, ale také 71 procent české veřejnosti.

Toto číslo Evergreenu samozřejmě pojednává i o dalších tématech. Přečtěte si, co všechno jsme společně dokázali a co máme v plánu.

Divokost v srdci a srdce pro divočinu vám přeje

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA

P. S. Stejně jako v předchozích letech i v letošním roce můžete v pražských ulicích potkat mladé nadšené brigádníky, kteří se v rámci kampaně Direct Dialogue snaží zapojit do naší práce nové dárcy. Víte o někom, kdo by nám rád pomohl? Stačí, když klikne na hnutiduha.cz/brigada, a může nám pomoci chránit divokou přírodu a životní prostředí pro každého z nás.

Obsah:	4	AKTUALITY, NOVINKY, UDÁLOSTI Co by vám nemělo uniknout.	12	S TABLETEM DO DIVOČINY Netradiční program pro studenty.
	6	JEDLÁ DIVOČINA Je libo k obědu něco divokého?	14	JAROSLAV VOGELTANZ Fotografování divočiny domácí i vzdálenější.
	9	TÝM KRAJINA Kolegové v divočině.	19	TURISTIKA PRO VÁS Kam za divočinou.

Česká divočina hostí osm desítek rysů, fotopast zachytila i rysí námluvy

Fotopasti Rysích hlídek Hnutí DUHA nedávno přinesly unikátní záběry z rysů říje, které svědčí o tom, že naše krajina rysům poskytuje vhodné podmínky pro trvalý život. Na mapování rysa a dalších druhů velkých šelem se podílejí desítky dobrovolníků Rysích a Vlčích hlídek Hnutí DUHA. Jen uplynulou zimu se jich do terénu vypravilo téměř šest set.

Automatické fotoaparáty a kamery, jež jsou umístěny přímo v terénu, umožňují nahlédnout do skrytých okamžiků života divoče žijících zvířat, aniž by je člověk svojí přítomností rušil. Před jednou z nich, která je umístěna v Pošumaví, se počátkem jara objevila rysice Kristýna se svým nápadníkem, rysím kocourem Fridrichem. Obě zvířata ochranáři sledují již několik měsíců. Ačkoli objektiv nezachytil samotný akt páření, je zjevné, co se v těchto týdnech v rysím světě odehrává.

Na video se můžete podívat na www.youtube.com/hnutiduha.

A kde rysy v České republice žijí?

- **Šumava a Pošumaví:** Nalezneme zde největší populaci u nás. Její jádro tvoří národní parky Šumava a Bavorský les, odkud odcházejí mladí jedinci do navazujících částí – Novohradských hor, Boletic a Českého či Blanského lesa. Podle závěrů projektu Trans-Lynx, který se v minulých letech věnoval mapování výskytu rysa ostrovida v jihozápadních Čechách, má česko-bavorsko-rakouská populace zhruba 65 dospělých jedinců. Dobrou zprávou je, že se rysy rozmnožují a trvale vyskytují také mimo jádrovou oblast obou národních parků.
- **CHKO Beskydy:** Rysům se daří také na česko-slovenském pomezí. Žije jich tu zhruba deset a Vlčí hlídky, organizované olomouckou místní skupinou Hnutí DUHA, přinášejí pravidelně informace o každoročním rozmnožování této šelmy.
- **Jizerské hory, Krkonoše:** Záběry z fotopastí prokázaly letos na počátku roku výskyt rysa také v Jizerských horách. I v turisticky rušných Krkonoších evidují zoologové ze Správy NP Krkonoše výskyt této šelmy, ačkoli v uplynulé zimní sezóně, kdy bylo v Krkonoších instalováno 25 fotopastí, nebyl žádný rys zaznamenán.
- **Jeseníky:** Uplynulá zimní sezóna také potvrdila výskyt rysa v oblasti Nízkého Jeseníku. Bohužel se ale nepodařilo zachytit tuto šelmu v CHKO Jeseníky, kde se v minulosti objevovala stabilní rysí populace. Za absencí pravděpodobně stojí ilegální lov, izolovanost území od dalších populací velkých šelem a zvyšující se fragmentace krajiny.

Český průmysl může přispět k ochraně klimatu a ještě na tom vydělat

Snižování emisí skleníkových plynů kvůli změně klimatu neznamena pro český průmysl hrozbu, ale velkou příležitost. Investice do energetické efektivity se vrátí úsporou na účtech za energie. Hlavně však bude impulzem pro nová průmyslová odvětví i pro tradiční průmysl. Strojírenský průmysl bude potřeba stejně jako hi-tech, bez oceli nebo stavebních hmot by u nás nové větrné elektrárny vznikát nemohly, nebylo by jak zateplovat domy a ani moderní a pohodlné vlaky se bez nich neobejdou.

Český průmysl může pomocí organizačních opatření ve výrobě a zavádění dostupných efektivnějších technologií (a bez změny paliva) srazit spotřebu energie, tedy paliv, elektřiny a tepla, o celou čtvrtinu. Konkrétní možnosti spočítali experti společnosti EkoWATT a Enviros.

V hospodaření s energií totiž zůstávají velké rezervy, a tedy i příležitosti pro snížení znečištění a zvýšení konkurenceschopnosti našeho průmyslu. Provedou-li se dostupná opatření, sníží se do roku 2030 roční spotřeba energie o 87 petajoulů a zároveň emise oxidu uhličitého o 8,5 milionů tun ročně.

Energetická náročnost za posledních patnáct let klesla díky zavádění nových technologií a lepší organizaci výroby o pětinu. Je to také hlavní důvod, proč stagnovalo nebo i mírně klesalo znečištění, i když rostl výkon ekonomiky i průmyslová výroba.

Další snižování spotřeby nebude zdarma. Podle expertního odhadu společnosti EkoWATT a Enviros bude úspora jednoho gigajoulu energie stát 800 – 2 000 Kč. Pro tyto investice lze využít fondy EU určené na modernizaci průmyslu. Hlavně se však sníží náklady na energie. Nová studie Hnutí DUHA vyčíslila, jak snižování emisí skleníkových plynů rozhýbe tradiční i nová průmyslová odvětví, kolik podniky ušetří a pokryjí-li tím náklady na investice. Její text najdete na <http://www.hnutiduha.cz/publikace/klimaticka-dohoda-zmeni-cesko>.

Co hledal v Kanadě, našel doma při exkurzi napříč národními parky

Začněme tentokrát příběhem. Vyprávěl ho jednou účastníkům exkurze národními parky Šumava a Bavorský les Karl Friedrich Sinner, bývalý ředitel národního parku Bavorský les. Účastníci šli zrovna horskými smrčínami, kde většina stromů – jako tomu ve zdejších pralesích bylo během předešlých tisíciletí už mnohokrát – uschla. Pozoruhodný biotop, kde pod ochranou suchých kmenů vyrůstá houští mladých smrčků a jeřábů, je domovem vzácných datlíků tříprstých a oblíbeným lovištěm rysů. Jeden z účastníků exkurze, starší pán, pořádně nespokojeně komentoval. V polovině výletu to už ředitel Sinner nevydržel a zeptal se ho, zda se mu na okolní divočině něco nelíbí. „Minulý týden jsem se vrátil z Kanady, stálo mě to celý měsíční plat. A teď vidím, že něco podobného mám pár desítek kilometrů od domu,“ zněla jeho překvapená a překvapivá odpověď.

Do hájemství divoké přírody se můžete s Hnutím DUHA vydat i letos. Je připraveno hned několik variant od jednodenní vycházky po čtyřdenní túru. Řeč bude o samovolném vývoji přírody, pokud se jí nechá prostor a čas. Poznáte střeoevropskou divočinu na vlastní oči i kůži a s průvodci budete moci diskutovat, v čem je její nedocenitelná hodnota. A kdo nezaznamenal spory o kácení v národním parku Šumava, dozví se nejen, co je vyvolalo, ale bude se moci přesvědčit i o tom, zda se les po napadení kůrovcem sám obnovuje.

A to není všechno. 20. srpna proběhne na Prachaticku už šestý Koncert pro šumavskou divočinu, který organizuje stále rostoucí skupina umělců, jimž leží na srdci zachování divočiny v našem největším národním parku. Konkrétní termíny i přihlášky na exkurze najdete na webu Hnutí DUHA.

Mezinárodní aliance žádá evropské ministry: nepovolujte nebezpečný glyfosát!

Vědci a ekologické organizace z Evropy včetně Hnutí DUHA v otevřeném dopise vyzvali evropské ministry zemědělství včetně Mariana Jurečky (KDU-ČSL), aby hlasovali proti obnově schválení glyfosátu. A zatím to pro pesticid naštěstí nevypadá dobře, i když vyhráno ještě není. Další jednání proběhnou koncem června.

Evropské komisi se po několika neúspěšných pokusech prodloužit registraci kritizované látky na dalších 15 let nepodařilo prosadit ani kompromisní řešení: schválit další použití na 12 až 18 měsíců. Ani dočasná registrace nezískala dostatečnou podporu jednotlivých států – proti hlasovala Malta, návrh nepodpořily ani Francie, Německo, Itálie, Rakousko a další země. Česká republika hlasovala pro prodloužení registrace.

Glyfosát byl přitom zařazen na seznam pravděpodobných karcinogenů Mezinárodní agenturou pro výzkum rakoviny (IARC). Tým nezávislých vědců k tomuto závěru dospěl na základě výzkumů u zvířat a u lidí. Studie ukazují, že lidé vystavení působení glyfosátu měli o 45 % vyšší riziko výskytu zhoubného nádoru lymfatického systému, jenž je smrtelný ve více než polovině případů.

Analýza, kterou v roce 2013 nechalo provést Hnutí DUHA, přitom objevila glyfosát v moči šesti z deseti Čechů. Další výzkumy např. v Německu dokonce prokázaly přítomnost látky v tělech 99 % lidí.

Použití glyfosátu má také negativní vliv na půdu a životní prostředí a ukazuje se jako kontraproduktivní. Snižuje přírodní rozmanitost, kontaminuje vody, degraduje ornou půdu a přispívá k šíření rezistentních plevelů.

Glyfosát je účinnou složkou mnoha pesticidů, např. u nás známého a dobře dostupného přípravku RoundUp. Patří k nejprodávanějším a nejuniverzálněji používaným herbicidům. K hubení plevelů se hojně využívá nejen v zemědělství, ale také v soukromých zahradách a veřejných prostorech, jako jsou parky nebo dětská hřiště. V zemědělství se navíc aplikuje na některé plodiny těsně před sklizní kvůli jejich vysušení.

www.hristebezchemie.cz

Magazín Hnutí DUHA,
XIX. ročník,
číslo 2/2016.

Vydává:
Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno,
telefon: 545 214 431,
e-mail: pratele@hnuti-duha.cz,
www.hnutiduha.cz.

Redakce:
Vratislav Vozník, Jiří
Koželouh, Klára Havlová,
Dominika Šindelková,
Lucie Krejčí, Martin
Mikeska, Žaneta Gregorová,
Gabriela Benešová, Eva
Kaličinská.

Sazba a grafika:
Markéta Jedličková.

Foto: Freeimages (obálka), Pixabay, Pexels.

Podávání novinových
zásilek povolila Česká
pošta, s. p., OSP Brno, č.j.
P/23623/93 ze dne 25. 10.
1993. Registrováno u MK
ČRE 12145.

Tištěno na recyklovaném
papíře.

Číslo vzniklo díky
podpoře projektu:
Zvyšování povědomí
veřejnosti k lepší ochraně
biodiverzity v ČR.

Hnutí DUHA prosazuje
zdravé prostředí pro život,
pestrou přírodu a chytrou
ekonomiku. Dokážeme
rozhýbat politiky a úřady,
jednáme s firmami a
pomáháme domácnostem.
Našich výsledků bychom
nedosáhli bez podpory
tisíců lidí, jako jste vy.

JEDLÁ DIVOČINA

ANEB STARÉ VÍNO
V NOVÝCH LAHVÍCH

Dočkali jsme se – zima je nadobro pryč a příroda se zazelenala. Kdy jindy by se měly zazelenat i naše talíře? Chceme vás nalákat na ochutnávku do přírody, protože tahle barva chutná nejlépe právě na jaře.

Jídlo není jen palivem pro naše tělo, má mnohem větší vliv, než si uvědomujeme. Nejlepší výživu nám dávají rostliny v „divoké“ přírodě. Rostou tam, kde mají růst, jelikož matka příroda ví, co dělá. Je jich všude plno, jsou čerstvé, a často navíc v biokvalitě. Zcela zdarma tak můžeme získat potřebné živiny, minerály a stopové prvky, které se v dnešní běžné stravě bohužel příliš nevyskytují. A co musíte udělat, abyste se k nim dostali? Je to prosté: vyrazit na výlet! Pokud se nebudete bát objevovat pozapomenuté, ale cenné bohatství, které roste na každém kroku, a dodržíte pár zásad, odnesete si domů nejen dobrou náladu a spoustu zážitků, ale navíc i základ pro zdravou a chutnou večeři. Že máte vlastní zahrádku? V tom případě máte skvělou příležitost rozšířit si sortiment používaných potravin.

Trend současnosti, nebo dědictví minulosti?

Sběr planě rostoucích rostlin není žádnou novinkou, neboť byl základem výživy stovek generací lidí žijících „přirozeným způsobem života“ ještě před počátky zemědělství. Všichni jsme se o tom učili na základní škole – jistě si vzpomenete na „lovce mamutů“ žijící před 30 000 lety. Vzhledem k dnešní pracovní vytíženosti současného člověka je pozoruhodné, že lidé, kteří se živili lovem a sběrem, trávili pouze několik málo hodin denně obstaráváním potravy pro celou komunitu. To ovšem předpokládalo dokonalou znalost lokálních i vzdálených zdrojů a schopnost maximálního využití pestré nabídky tehdy rostoucích planých rostlin – ovoce, bylin, trav, hlíz atd. Takový „akční rádius“ u některých skupin představoval ne desítky, ale i stovky kilometrů prozkoumané krajiny, kterou lidé procházeli při každoroční migraci. Zvláště příhodná místa s bohatstvím potravinových zdrojů vedla k založení dočasných tábořišť. Nasbírané potraviny ovšem také skladovali, fermentovali, sušili či jinak zpracovávali.

Jak si lidé ochočili rostliny

S příchodem neolitické revoluce se hranice mezi divokou a vyšlechtěnou či „ochočenou“ stravou začaly stírat. Přechod k zemědělství způsobil výrazné omezení pestrosti stravy a s tím spojený nárůst civilizačních nemocí. Na druhé straně začala energetická výtežnost zemědělských polí rychle konkurovat svobodnějšímu životu posledních lovců a sběračů a vedla k rychlé populační explozi. S postupem staletí docházelo k tomu, že pěstovaná strava získávala na hodnotě na úkor té divoké. Přesto však sběr divokých rostlin znamenal i nadále důležitý doplněk výživy, za kterým se lidé vydávali za horizont svých obdělávaných polí. Jak popisuje ve své *Divoké kuchařce* Pavla Dudková, využívání přírodních zdrojů vyžadovalo dlouhá léta učení

založeného na znalosti dané lokality a jednotlivých rostlinných druhů. Tyto znalosti se postupně předávaly z generace na generaci, zpravidla ústně.

Postoj k divoké stravě se měnil napříč kulturami. Starověcí Římané upřednostňovali obdělávané plochy a všechny, kteří se vydávali do lesa za potravou, označovali jako bezzemky nebo vyhnance, což koneckonců platilo i ve středověké Evropě. Vedle toho méně „městsky civilizovaní“ Keltové, Germáni, Baltové či Slované po staletí žili v rozlehlých lesnatých krajinách severní a východní Evropy a svůj jídelníček přizpůsobili méně výhodným klimatickým podmínkám a častěji ho doplňovali rybolovem, lovem divokých zvířat, sběrem a chovem zvířat, jež nechávali volně pást v lesích.

Na přelomu 5. a 6. století již lidé konzumovali potraviny, které dnes běžně známe. Pořád však nad nimi visela hrozba, že přísun potravy nebude trvalý. Každá neúroda způsobená například klimatickými vlivy znamenala nebezpečí hladomoru. Z tohoto důvodu se naši předkové snažili vždy hledat alternativní zdroje potravy a jejich škálu rozšiřovali právě i planě rostoucími druhy.

Od 9. století, v souvislosti s rychlým klučením lesů (způsobeným jak spotřebou dřeva při výrobě železa či stavbě velkých lidských sídel a pevností, tak i potřebou nové orné půdy), se změnil celý systém sídelní strategie a ve společnosti se objevovala zvýšená poptávka po tzv. civilizovaných potravinách. Napříč Evropou se kultura stravování měnila a šířila hlavně díky rozmachu křesťanství a zakládání klášterů. Mniši mýcení lesů a jejich přeměnu na obdělávanou půdu podporovali. Šířili náboženství, kulturu a spolu s ní i civilizovaný model stravování. Všechno divoké bylo od té doby odsunuto na okraj. Primárními potravinami se stávaly produkty polního hospodářství a prostředí bezprostředně obklopující lidská sídla poskytovalo potravu již jen výjimečně, hlavně v dobách válek nebo neúrody.

Zajímavostí bezesporu je, že v měšťanských kuchařkách bychom našli recepty z planých rostlin ještě v 19. století. Popularita divokých rostlin však postupně klesala a na jejich využití v kuchyni se zapomínalo. Dnes se plané rostliny do jídelníčku opět pomalu vrací – jako nové stravovací trendy ve formě makrobiotické stravy, živé stravy či biopotravin. Často bývají součástí dekorací slavnostních tabulí nebo mají podobu bizarních delikates.

Jak sbírat aneb Ne každý list je špenát

Prvním a nejdůležitějším pravidlem je sbírat jen ty rostliny, které bezpečně známe. Je to jako s houbami: některé volně rostoucí rostliny jsou jedovaté. Pokud si chcete být opravdu jistí, sáhněte po kapesním herbáři.

Na sběr se vybavte nejlépe košíkem nebo plátěným či papírovým sáčkem. Důležitý je přístup čerstvého vzduchu, aby se rostliny nezapařily. Zapomeňte na igelitové pytlíky a také se vyhněte všemu, co je nahnílé, plesnivé, zčernalé nebo napadené škůdci.

Pochopitelně je dobré vybírat si bezpečná a neznečištěná místa, kde nehrozí kumulace škodlivých látek, přestože chutné rostliny

bychom mohli získat i na nejbližším sídlišti nebo hned vedle dálnice. Avšak pozor, v chráněných oblastech a rezervacích je sběr jakýchkoli rostlin zakázaný. A vždy byste měli bylinky trhat v přiměřeném množství.

Při sběru zelených částí rostlin určených k přímé konzumaci upřednostňujte zastíněná místa a vybírejte nejmladší části rostlin (mladé výhonky, listy).

Stejně jako to platí u všech jiných surovin, vždy je nejlepší produkt co nejdříve zpracovat, tedy omýt, přebrat a co nejdříve se pustit do přípravy jídla.

Ať už sbíráte plané rostliny na dozdobení pokrmů, nebo pro jejich chuť, můžete z rostliny získat i velké množství účinných látek. Ty se však mohou lišit podle doby sběru. Obecně platí, že kořeny je lepší sbírat ráno nebo večer. Nadzemní části rostlin, jako jsou květy, listy nebo nať, je vhodné sbírat kolem poledne.

Stejně nenáročné jako chutné

Vyhledávání zdrojů o planých rostlinách a exaktní studium, co přesně která rostlina obsahuje, je jedna věc. Druhá je, že v přírodě zažijete spoustu věcí. Formuje vás otevřené vnímání a trpělivost, nutná při hledání i sběru. Znáte sbírku Moji přátelé od Jakuba Demla? Kromě herbáře si můžete s sebou do košíku přibalit i tuto útlou knížku krátkých básní v próze, která vás hravě přenesení do světa rostlin a hub a dozajista příjemní váš výlet.

A co se sbírá právě teď, tedy v pozdním jaru a brzkém létě? Výčet by byl dlouhý. Na mezích se daří jitroceli kopinatému, v zahradách kontryhelu, na pastvinách roste výživný jetel luční a velice chutná je hluchavka nachová na rumišťích. Z oblíbené čekanky obecné užítokujete na jaře listy a na podzim kořen. Černohlávek obecný najdete na loukách a pasekách a z jeho mladých listů připravíte osvěžující salát. Také nenápadný česnáček lékařský vonící po česneku a chutnající po hořčici, který se na zahradách obvykle likviduje, je lahodnější, než byste čekali. A poupata lichořeřišnice naložená do slaneho nálevu lze s úspěchem použít jako náhradu kaparů.

Můžete si vyrobit svůj vlastní seznam planých rostlin, na které se chcete letos zaměřit. Například blog s názvem Co nového na kopci (conovehonakopci.cz) nabízí ucelený program jedlých bylin na tento rok i s fotogalerií a recepty. Tipy, jak se vyznat v jedlé divočině, lze najít například v knize Rajská zahrada od Alexandra Heila, v Planých rostlinách v kuchyni od Dagmary Lanské nebo na internetu v Divoké kuchařce Ivany Paukertové či Pavly Dudkové. Získáte zde spolehlivé informace, jaké části rostlin jsou nejlepší ke kuchařskému využití, jak je připravit a jaké obsahují látky. Mnoho kuchařských návodů zaměřených na divoce rostoucí rostliny totiž udává, že skoro každý list se může zpracovat jako špenát. Ovšem není to pravda a je tomu spíš naopak. Většina zelených listů by nám v takové úpravě vůbec nechutnala. Na rozjezd vám navrhneme dva ověřené recepty od Pavly Dudkové. Mnoho dalších naleznete v již zmíněné Divoké kuchařce (<http://divokakucharka.rodovaosada.cz>). Tak košík do ruky a hurá na výlet!

Polévka z řebříčku obecného

Je nenáročný na kvalitu půdy a je ho všude plno. Časně na jaře se sbírají listy a od června do října květenství. Obsahuje silice, flavonoidy, hořčiny, trísloviny, inulin, kyselinu askorbovou a minerální látky.

3 hrnky směsi bylin (řebříček, jitrocel, ostružiník, maliník, kopřiva, bršlice)

2 lžíce másla

zeleninový bujón

vejce

kmín, sůl a pepř

2 stroužky česneku

Byliny krátce podusíme na másle a zalijeme asi 1,5 litrem vody. Můžeme použít zeleninový bujón a podle chuti kmín, sůl a pepř. Před ukončením varu můžeme přidat prolisovaný česnek a promíchané vajíčko.

Sedmikráskový sirup

250 g květů sedmikrásky

půlka citronu

40 g cukru

1 litr vody

Květy zalijeme vroucí vodou, přidáme na kolečka pokrájený citron a necháme louhovat přes noc. Přecedíme, osladíme a svaříme do hustoty sirupu. Sirup plníme do sklenic a v zimě přidáváme do čaje. Sirup podporuje vykašlávání, působí protizánětlivě a doporučuje se i na močové cesty a ledviny.

Náš cíl? Ochrana rozmanitosti!

Vytvořit tým táhnoucí za jeden provaz nemusí být vždy jednoduché. Zvláště když jde o lidi, kteří mají na starost zdánlivě odlišné věci. Josefa Volfová, ochránkyně velkých šelem, organizuje Rysí hlídky, Lukáš Kala připravuje Týdny pro divočinu, Gabriela Benešová zaštiťuje promítání filmů a infostánky pro veřejnost, Jana Hrdličková pracuje s dobrovolníky, Martin Voráč se zaměřuje na ochranu přírody v národních parcích a ostříleného Jaromíra Bláhu alias Chrobáka není nutno představovat. Nejvyšší strážkyní divočiny je Eliška Vozníková, od níž se vyžaduje jasná vize a rozhodnost. Práce týmu Krajina v Hnutí DUHA přináší praktický příklad toho, že společná řeč se vyplácí.

Otázka pro Elišku Vozníkovou: Na čem nyní tým Krajina pracuje?

Dlouhodobě usilujeme o to, aby vláda přijala takový zákon o NP Šumava, v němž bude hlavním cílem ochrana přírody. Případná výstavba by měla být omezena tak, aby nezničila cennou krajinu. V roce 2014 jsme za naši činnost získali cenu od nadace Euro-Natur. Kromě Šumavy se snažíme o ochranu divočiny v celé republice. Spolu s odborníky hledáme velká území, která by v budoucnu mohla být ponechána bez zásahu člověka. Pracujeme i na velké studii, která nám ukáže, kolik místa pro divočinu ještě Česko nabízí.

... pro Lukáše Kalu: Hnutí Duha organizuje Týdny pro divočinu už 19 let. Kam nás letos pozvete?

Zatím máme vypsáno 6 turnusů. Na začátku července začínáme na Šumavě v Černoohorském močálu, kde nevhodné hospodářské zásahy značně poškodily rašeliniště. Dále se dobrovolníci můžou těšit třeba na beskydský Smrk nebo Bílé Karpaty. Kromě spousty práce nabízíme i spoustu zážitků s partou fajn lidí, třeba výpravy do oblastí nepřístupných veřejnosti.

... pro Josefu Volfovou: Jaké objevy přinesly letošní Rysí hlídky?

Letos jsme s dobrovolníky začali intenzivněji používat fotopasti v Pošumaví, Novohradských horách a na Vyšebrodsku. Získali jsme unikátní záběry, kde si rysice Kristýna hraje se svým potomkem, věnují se pečlivé kočičí hygieně nebo podřimují.

... pro Gabrielu Benešovou: Kde veřejnost nejlépe reagovala na infostánky?

Těžko srovnávat, naše stánky měly různou

povahu. Získali jsme spoustu nových zkušeností z různých akcí, od lokálních slavností až po velké hudební festivaly. Nejpozitivněji lidé hodnotili stánek na veletrhu RegionTour, kde šlo spíše o celkovou expozici české divočiny.

... pro Jaromíra Bláhu: Nejsi unavený z věčných tahanic o koncepci NP Šumava, ve které jde o zajištění nerušeného průběhu přírodních dějů navzdory developerským a jiným lobby?

Nejsem unavený. Ale rád bych, kdybychom se už posunuli dál. V 90. letech se vedl spor o kůrovce. Dnes je jasné, že tenhle spor je jen jakási kůrovcová clona, která má odvést pozornost od spekulací s pozemky. Šumava je od dětství moje srdeční záležitost. Chtěl bych, aby se stala výkladní skříní ochrany české divočiny a já se mohl naplno věnovat dalším místům.

... pro Martina Voráče: Proč jsou samovolné procesy v národních parcích důležité? A co konkrétně mohou lidé pro divočinu udělat? Mnoho lidí obdivuje zachovalou přírodu

a krásnou krajinu. Ale méně z nás si uvědomuje, že míst, kde by skutečně hrála prim jen příroda bez zásahů člověka, je mizivé množství. Národní parky jsou dnes jedinou příležitostí, jak chránit divočinu na větším území, a tuhle roli je třeba uhájit. Hlas lidí je v této obhajobě moc důležitý. Když situace vše, nabízíme veřejnosti jednoduchý způsob, jak oslovit poslance e-mailem. Jsou ale i další možnosti, třeba se můžete v létě vypravit na týden na Šumavu na náš informační stánek.

... pro Janu Hrdličkovou: Bez sběru podpisů pod petice a informování turistů o NP Šumava na místě by to nešlo. V čem vidíš největší smysl své práce?

Mít dostatek informací, to je základ pro utvoření názoru i správné rozhodování. Díky spoustě dobrovolníků, kteří nám po celé republice pomáhají, se zpráva o ohrožení Šumavy dostala k dalším lidem. Letos jsme odevzdali poslancům petici za dobrý zákon o Šumavě, pod kterou se podepsalo už 57 746 lidí. Věřím, že takové číslo už musí pohnout svědomím poslanců.

RYSÍ A VLČÍ HLÍDKY V ČÍSLECH

RYSÍ HLÍDKY - ŠUMAVA, NOVOHRADSKÉ HORY,
BLANSKÝ LES, OKOLÍ VOJENSKÉHO PROSTORU
BOLETICE, POŠUMAVÍ

POČET ÚČASTNÍKŮ HLÍDEK: 155

POČET ÚČASTNÍKŮ OSTROVIDĚNÍ: 69

POČET POBYTOVÝCH ZNAKŮ RYSA OSTROVIDA: 210 NÁLEZŮ (STOP,
STOPNÍCH DRAH, TRUSŮ, KOŘISTÍ, VZORKŮ MOČI ČI CHLUPŮ)

POČET VZORKŮ POSLANÝCH NA ANALÝZU DNA: 106

HLÍDKY NA KOKOŘÍNSKU

POČET ÚČASTNÍKŮ: 28

POCHŮZEK CELKEM: 37

VLČÍ HLÍDKY V JESENÍKÁCH

POČET ÚČASTNÍKŮ: 110

NACHOZENÝCH KILOMETRŮ: 3 289,
PRŮMĚR NA JEDNU POCHŮZKU: 16,5 KM

POČET NÁLEZŮ VELKÝCH ŠELEM: 5

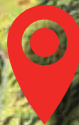
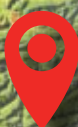
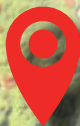
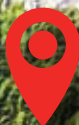
POČET NALEZENÝCH VLČÍCH STOP: 1 091

POČET AKCÍ: 23

POČET NALEZENÝCH RYSÍCH STOP: 0

POČET NALEZENÝCH JINÝCH VZÁCNÝCH DRUHŮ: 130

POČET VYHLÁŠENÝCH POLICEJNÍCH PÁTRÁNÍ PO NEZVĚSTNÉM HLÍDKAŘI:
MÉNĚ NEŽ V JEDNOM PROCENTU PŘÍPADŮ

HLÍDKY V BESKYDECH, JAVORNÍKÁCH, BÍLÝCH KARPATECH

POCHŮZEK CELKEM: 517

POČET ÚČASTNÍKŮ: 210

POČET NÁLEZŮ DOKLÁDAJÍCÍCH
PŘÍTOMNOST VELKÝCH ŠELEM: 158

POČET NALEZENÝCH JINÝCH VZÁCNÝCH DRUHŮ: 166

POČET NÁLEZŮ DOKLÁDAJÍCÍCH PŘÍTOMNOST VELKÝCH ŠELEM: 42

POČET NALEZENÝCH JINÝCH VZÁCNÝCH DRUHŮ: 0

NACHOZENÝCH KILOMETRŮ: 7 292

NACHOZENÝCH KILOMETRŮ: 458

S TABLETY DO DIVOČINY

„NA TÉ SKÁLE TO BYLO NEJLEPŠÍ,“ ŘÍKÁ JEDNA ZE TŘÍ STUDENTEK, „NEJDŘÍV JSME SI MYSLELY, ŽE TAM NEVYLEZEME, ŽE ANI NEVÍME KUDY. A PAK JSME TAM VYLEZLY.“ DALŠÍ DODÁVÁ: „SUPER BYLO, JAK JSME POZOROVALY UČITELE, ONI ŠLI POD NÁMA A VŮBEC O NÁS NEVĚDĚLI.“

Tak nějak probíhal rozhovor se třemi prvačkami z gymnázia, jež se zúčastnily testování nového terénního „výukáče“ vytvořeného díky projektu Česká divočina, který vede Hnutí DUHA (www.ceskadivocina.cz). Tato malá dívčí skupinka strávila dvě a půl hodiny v podstatě o samotě v území, kde můžete s trochou štěstí potkat jelena nebo muflona a k nejbližší vesnici je to pořádný kus cesty.

Náš tým pedagogů Lipky z pracoviště Rychta mohl díky podpoře grantu Zvyšování povědomí veřejnosti k lepší ochraně biodiverzity v ČR sestavit a vyzkoušet poněkud nezvyklý rámec výuky. Hlavním zaměřením celého terénního programu je divočina, její vnímání a prožitek z ní. Co pro nás divočina znamená?

My jsme se rozhodli nechat „divočinu“ na žáky zapůsobit v plné síle. Samostatně v malých skupinkách, bez doprovodu pedagogů, procházejí vymezené území přírodního parku, které je pokryto rozsáhlými lesy a nivními loukami. Sami se orientují a určují si další směr chůze. Program je založený na bázi modelu Flow Learning, jenž podle nás nejlépe vyhovuje našim cílům. Hlavními prvky tohoto modelu jsou hra, přímé pozorování přírody a její reflexe.

Na začátku programu se žáci rozdělí do pracovních skupinek. Jejich hlavním úkolem je najít vyznačená stanoviště a na nich vyprávět písmena do tajenky. Vyluštěním tajenky se jim odkryje místo setkání celé skupiny. Na nalezení stanovišť mají všichni dostatek času a nemusejí spěchat.

Každá skupina dostane pro plnění úkolů dvě podstatné pomůcky. První z nich je papírová mapa území s průvodkou a vyznačenými stanovišti. Druhým pomocníkem je tablet či mobil. V terénu s jeho pomocí hledají na vyznačených stanovištích QR kódy se základními informacemi o území a o vybraných biotopech. A v případě nouze či nejistoty jim GPS v tabletu může odhalit jejich skutečnou polohu.

Jakmile se všechny skupiny setkají, nastává čas reflexe. Žáci se snaží vyjádřit svoje vnímání divočiny a své nejhlubší zážitky. K tomu jim poslouží nejen jejich vlastní slovní postřehy, ale také fotky a videa, jež mohou na tablety zachytit. Jde o zdánlivě drobnosti, jako třeba kapky vody v listech kontryhelu, ale i o velké prožitky typu brodění se mokřinou, zahlédnutí pasoucích se srnek či blouďení v hustém porostu.

Program je v mnohém netradiční a nezvyklý. Nespočívá totiž ve zprostředkování toho, co by měli žáci podle nás vidět. Nejde o exkurzi s výkladem, mezi přírodou a žáky není žádný prostředník. Sami žáci si vybírají, co je z okolní přírody zaujme, čemu věnují hlubší pozornost a s čím se podělí s ostatními. O tom, že tento způsob výuky ocenili i sami studenti, svědčí reakce jednoho z gymnazistů, který se programu zúčastnil: „Program mě velmi překvapil, nečekal jsem to. Byla to zábava.“

Na závěr programu jsme se rozhodli vyzkoušet takzvanou reflexivní aktivitu. Nevěděli jsme, jak ji žáci přijmou a jak vlastně

zafunguje. Úkolem žáků je jít lesem v zástupu, pozorovat a poslouchat okolí a být úplně zticha.

Pomalu jsme stoupali skalnatým terénem a potom procházeli vzrostlou bučinou s bohatým podrostem. Roztáhli jsme se na dlouhém úseku. Neviděli jsme sice žádná atraktivní velká zvířata, ale slyšeli jsme káňata a drobné pěvce všude kolem, vítr v korunách stromů, šustění listů, vlastní pohyb a dech. Jinak bylo ticho. Asi po dvanácti minutách jsme vystoupali na kopec. Zastavili jsme a dál tiše vychutnávali okolí a dojmy z nečekaně zajímavé chvíle. Všichni ještě pár okamžiků setrvačností mlčeli. Tímto společným prožitkem jsme se s třídou rozloučili.

Není ale použití tabletu a vůbec zapojení techniky do programu, jehož hlavním cílem je vnímání a prožitek z přírody, na překážku? Nemáme spíš odvádět pozornost žáků od tabletů a mobilů? Patří takové věci do přírody? Jak se v naší diskuzi ukázalo, je to poměrně kontroverzní téma.

Hledání odpovědí na otázky nebylo jednoduché. Z pohledu dospívajících, generace Z, je tablet (mobil) běžnou součástí života a skrz něj také vnímají okolní svět. Může jim tedy pomoci objevit a vnímat divokou přírodu? Může jim dodat pocit bezpečí při pohybu v ní? Může v době tlaku na bezpečnost prostředí škol a výuky pomoci učitelům najít odvahu vypustit žáky do přírody? Mohou žáci díky tomuto programu techniku smysluplně využívat? Může jim technika zprostředkovat jiné typy zážitků?

Podle našich zkušeností z testování programu tablety skutečně mohou plnit některé z potřebných funkcí. Jsou pomocníkem k získání informací o lokalitě, a především prostředníkem k zachycení postřehů z okolí. Dojmů během celého programu žáci nasbírali opravdu skutečně mnoho. Díky technologiím se mohou k těmto důležitým okamžikům vracet i v dalších dnech nebo se o ně podělit se svými kamarády či rodinou. Tablety jim slouží k připomenutí důležitých okamžiků, ke kterým se mohou následně vracet i v dalších dnech.

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů, www.eagrants.cz.

TEXT: VRATISLAV VOZNÍK,
FOTO: JAROSLAV VOGELTANZ A JEHO ARCHIV

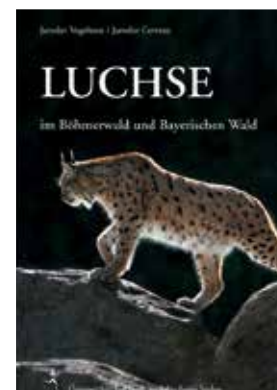
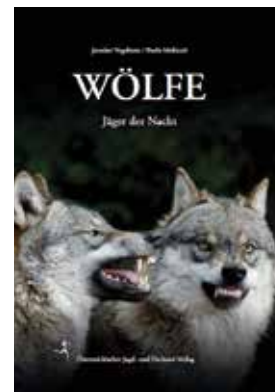

Z FOTOGRAFOVÁNÍ DIVOKÉ PŘÍRODY SE STAL BYZNYS

Dlouhá léta fotografoval Jaroslav Vogeltanz (nar. 1956) pro krajský deník, pak ho však focení lidí přestalo bavit a začal dokumentovat příběhy zvířat. Od roku 2002 působí v oddělení propagace Zoologické a botanické zahrady města Plzně. Profesí je fotoreportér, kterého k řemeslu přivedl jeho otec. Od těch dob, co spolu vyvolávali fotky v koupelně, se hodně změnilo. Ke své práci používá výhradně fotoaparáty značky NIKON a řadu potřebných objektivů (16–500 mm).

Fotoaparát je pro Jaroslava Vogeltanze prostředkem pro zaznamenání skutečné přírody a odhalení jedinečnosti bytí každého přírodního artefaktu. Přestože tvrdí, že u nás divočina skoro není, právě taková místa zachycuje – místa ponechaná přírodě, kde jsou lidské zásahy omezeny maximálně na naučné stezky nebo přístřešky pro turisty. Přestože fotil v Africe i Asii, zdá se, že jeho nejmilovanějším místem je Šumava. V mozaice různě starých porostů kromě velkých šelem zvětšil i prominenty takzvaných červených knih ohrožených druhů, některé druhy datlů nebo strakapoudů. Ti bývají považováni za nejnáročnější skupinu pralesních ptáků v Evropě. Hnízdí v místech, která splňují dnes už opravdu unikátní podmínku – v přírodě bez zásahů člověka.

Kromě toho, jak se vlastně dostal k focení divoké přírody, vtipně, ale laskavě popisuje i byznys skrytý za focením divočiny.

Co všechno jsou fotografové a podnikatelé schopni udělat, aby dosáhli u diváků hledajících divočinu maximální emocionální odezvy?

Vyhledávanou turistickou destinací je ostrov Hegoland v Německu. Míří sem hlavně nadšení fotografové. Zvířata jsou na ně zvyklá, ale o nějaké divoké přírodě nelze mluvit. Bohužel se z takové fotografie stává byznys.

Vzniká celá řada zážitkových firem, které postaví někde u lesa úkryt a za 250 eur na den si koupíte vstup. Je to taková buňka pro tři čtyři fotografy, kam se nosí celou zimu újedě, aby se přilákali orli.

Lidé dnes často žijí a pracují mezi čtyřmi zdmi a prožitek přímého kontaktu s přírodou vyhledávají. Dá se na podobných zážitkových místech i něco ocenit?

Ale ano, a zaplatit pánbůh za to. Rozmnožili se tady orli mořští. Ale z pohledu fotografa je z takového místa zajímavá jen jedna fotka, a to ta první. Ty další jsou bez

Musíte mít dobrý vítr a musí foukat od zvěře k vám. Na většině míst musíte být ještě za tmy, než se začne rozednívat a příroda začne žít. Nesmíte dělat rámus. Když třeba dáváte aparát na stativ, cvakne kov o kov, což je v přírodě nepřírozený zvuk, a vzniká tak riziko, že můžete všechno poplašit. Nebo když postavíte kryt, tak je lepší nechat ho tam nejdřív týden stát. Ptákům je to jedno, ale savci si na něho musí nejprve zvyknout. Existuje spousta dalších triků. Každé zvíře reaguje pochopitelně na žrádlo, hlavně v zimě, když je hlad. Návnadu je lepší pevně připevnit k zemi, aby ji mezitím nesežrala liška nebo prase.

Vidíte tedy nějaký rozdíl mezi českou divočinou a divokou přírodou?

Divočina ve světě v podstatě neexistuje. Kromě národních parků u nás vlastně asi žádná divočina není. Dneska se z divočiny stává turistická atrakce, takový malý „Hollywood“ a já už po těch „Hollywoodech“

nápadu a bez duše. Je to byznys z divokých zvířat. Vláda peněz. Podobně je na tom ten, kdo fotí například jelena v absolutně nepřírodném prostředí, kde jezdí kolaři na výlet. To mi připadá trochu marné.

Jak tedy k fotografování plachých druhů přistupujete vy?

Já fotím většinou skutečnou přírodu. Když se bavím s ochránci a dozvím se, kde hnízdí datel černý nebo čáp černý, jdu do míst, kde vždy hrozí, že ptáky nějak víc vyruším a oni odletí. Naštěstí už mám zkušenosti, že je rušit nebudu. Tak vznikají skutečné a autentické fotky.

Jaké zkušenosti máte na mysli?

V zásadě při práci vycházím z loveckých principů.

nejen nerad jezdím. Jako fotograf dokonce odmítám jezdit na taková místa, která jsou ohraničená a fotografové tam obvykle fotit jezdí. Ale tím se vracím třeba k těm turistickým fotodestinacím v Německu.

Jste autorem řady knih o přírodě, pracujete teď momentálně na něčem?

Samozřejmě, ale nerad bych to úplně prozrazoval. Připravuju něco o jelenech na Šumavě, čímž navazuju na svoje monografie o vlčích a rysech.

Jak se díváte na návrat velkých šelem a velkých savců do české krajiny?

S profesorem myslivosti panem Jaroslavem Červeným jsem byl u přípravy programu péče pro velké šelmy.

Tehdy se monitorovali první ryši na Šumavě a já jsem dělal fotodokumentace, z čehož vznikla zmíněná monografie. Mohl jsem být u toho, když se šelmy vrátily. Mám takový dobrý pocit, že jsem docela malou kapkou přispěl k tomu, že ryši na Šumavě jsou. Jsem rád, že se tyto šelmy rozšířily po republice, protože podle mě je rys úžasně zvíře, které do naší přírody patří. Jsou v Brdech, Krušných horách, Jeseníkách, kde si myslím, že už je jejich populace stabilní. Jak ryši, tak i vlci žijí na Šumavě a věřím, že do pěti let tady budeme mít ustálené smečky.

Začínal jste jako fotograf v deníku a fotil jste hlavně lidi. Jak jste se od nich dostal k přírodě? Co v přírodě prožíváte?

Dneska je v Plzni mše, ale tam já nejdu, protože jedu na Šumavu. Příroda je pro mě chrám. Když jsem v přírodě, vnímám ji. Vnitřně se otevře a člověk s ní má na určitých úrovních spojení. Kochám se a to mně stačí. Nemyslím na nic, odvádí mi to myšlenky. Při fotografo-

vání se musíte soustředit, dívat se a pořád monitorovat prostor před sebou.

Všude, kde jste, kde se nacházíte, tak to musíte prožívat. Právě jsem se vrátil ze Šumavy, z Hochsteínu, viděl jsem na Alpy a byl jsem tam až do západu slunce a bylo to moc krásné. Nemůžu vypíchnout nic konkrétního.

Jaké je vaše nejoblíbenější místo? Pozval byste čtenáře někam?

Na prvním místě je to jednoznačně Šumava, kterou jsem našel po mnoha letech, přestože žiju jen sto kilometrů od ní. Jsou tam místa, která běžní turisté nemají šanci poznat. Šumava je úžasná, už nemusím nikam do Afriky. U nás je krásně – máme čtyři roční období,

na podzim poslední ořechy na stromech, sklizeň třešní nebo jablek... A na druhém místě mám Pálavu a celou jižní Moravu, co se přírody týče.

Věnoval jste Hnutí DUHA do jeho publikací několik svých fotografií. Co na této organizaci oceňujete? Váží si, že to není agresivní organizace, že se snaží lidsky přesvědčovat a že je tady tak dlouho. Když mě osloví někdo, kdo chce podporovat vlka nebo rysa v České republice, mám pocit, že tím, že mu věnuju fotku, jsem pro to něco udělal. Nebo když někdo chce vybudovat naučnou stezku, rád fotky věnuju, protože to je pro dobrou věc. Chtěl bych, aby se jim povedlo prostřednictvím mým a mé práce oslovit i další lidi, aby se s tou přírodou už něco stalo. Aby tady nebyly jen dvě procenta původní přírody, ale abychom si začali uvědomovat i její cenu. Když vidím skládku nebo další věci vyklopené do lesa, představuju si bůhvíhoho a děsí mě, že za tím je třeba úplně normální člověk.

Poslanci budou projednávat zákon o národních parcích. Sledujete jednání v Poslanecké sněmovně? Jednání Poslanecké sněmovny nesleduju, přiznám se, že jsou mi celkem jedno. A je mi v zásadě jedno, kolik bude procent bezzásahových území, ale ať už do toho finálního rozhodnutí nikdo nezasahuje. V zákulisí stejně stojí dřevařská lobby, nic jiného to není. Jsou za tím bohužel zase jen peníze.

Webové stránky Jaroslava Vogeltanze: www.fotojavo.cz

Místní divočina: národní park v blízkosti hlavního města Oslo?

Norská definice „divočiny“ a její úbytek v průběhu posledních sta let

Divočina je přitažlivé slovo, které se používá napříč celým světem. Nicméně může být definováno mnoha různými způsoby. Norská agentura pro životní prostředí jej oficiálně definuje jako oblasti, které se nacházejí nejméně 5 km od výrazného vlivu člověka, jako jsou silnice, železnice, velká elektrická vedení, regulované řeky apod. Ještě před sto lety byla dle této definice asi polovina Norska „divočinou“, zatímco dnes je to pouhých 11 procent.

Oblasti, které jsou 3 nebo 1 km vzdálené od výrazného vlivu člověka

Největší zbývající část divočiny se nachází východně od Osla, méně než půl hodiny jízdy autem. Název celé lesní oblasti je Østmarka (v překladu východní les podle polohy od hlavního města).

Celková plocha lesa Østmarka je přibližně 250 km². Hřebeny jsou pokryty polootevřeným borovým lesem, v němž roste spousta starých stromů. Mezi hřebeny najdeme mozaiku smrkového lesa částečně smíšeného s listnatými stromy a také řeky, potoky, různé mokřiny a množství malých i velkých jezer. Rovněž pro lidi, kteří rádi prozkoumávají divokou přírodu a chtějí zažít klid a samotu nebo třeba studovat život zvířat, je tato krajina fascinující. Můžete si s sebou vzít stan a spacák a zažít vzrušující expedici do divočiny, a to vše jen kousek od velkoměsta.

Žijí zde vlci, rys ostrovid či bobr evropský. A samozřejmě řada dalších savců, jako je liška obecná, zajíc běláček, veverka obecná, kuna lesní nebo lasice hranostaj. Během

jara můžete slyšet volání puštíka obecného, sýce rousného a kulíška nejmenšího. V ranních hodinách, ještě než roztaje všechny sníh, tetřev obecný a větší a majestátní tetřev hlušec zaplní zvuky ze svých her a bojů celý starý jehličnatý les. A jakmile roztaje led na jezerech, vrací se z Afriky orlovec říční a začíná se potápět pro potravu.

Současná ochrana lesa Østmarka

Jedná se o nejméně porušenou celistvou oblast lesního porostu, která obklopuje Oslo.

Již od 40. let minulého století se začaly ozývat hlasy, které by uvítaly, aby celý

„městský les“ byl chráněn zákonem jako národní park. V roce 2009 byl nakonec parlamentem přijat „městský lesní zákon“, jenž definoval trvalou nezásadovou hranici lesa. Tento krok byl pro ochranu přírody velkým vítězstvím. Přesto není přírodní bohatství doposud plně chráněno, neboť nedošlo k žádnému konkrétnímu omezení v lesnictví. V nejstarší a nejcennější části lesa je stále dovoleno kácet. Místní a národní nevládní organizace proto stále pracují na ochraně zbývající části starého lesa.

Státní úřady v Oslu shledaly návrh národního parku velmi zajímavý a po různých uváženích nabídly v roce 2013 celkem 24 km² městských lesů jako startovací plochu pro národní park. Samotný les se nachází na území čtyř obcí, které neměly při zakládání parku zájem spolupracovat. Při posledních komunálních volbách na podzim roku 2015 nakonec dvě z obcí projevíly zájem o vyjednávání.

Ministryně pro klimatické otázky a životní prostředí byla v roce 2014 ochotna zabývat se podrobněji návrhem národního parku, podpoří-li tuto myšlenku místní úřady, má-li oblast potřebná specifika a jestliže lze jasně prokázat, že v Norsku chybí národní park tohoto druhu. Národní zpráva o biodiverzitě z roku 2015 poslední bod potvrdila a ve stejném roce byli rovněž zvoleni noví místní politici v okolních obcích, takže „přátelé východního lesa“ mají optimistické vyhlídky.

Je možné, že by malé místní nevládní organizace mohly uspět při realizaci velké vize? Na národní park v blízkosti města pohlédneme jako na poklad pro budoucnost – pro orla mořského, rysy, bobry, krásné brouky a motýly, a hlavně pro naše děti a vnoučata.

MEZI ŠETRNOU A TVRDOU TURISTIKOU V NAŠÍ KRAJINĚ

CESTOVÁNÍ. CO ČLOVĚK, TO JINÁ PŘEDSTAVA O TOM, JAKÉ ZÁŽITKY SI Z TOULEK PŘIVÁŽET A KAM SE ZA NIMI VLASTNĚ VYDAT. ČASTO JEZDÍME ZA ZÁŽITKY, KTERÉ PŘI BĚŽNÝCH VÝPRAVÁCH DO ZELENĚ NEMŮŽEME PROŽÍT. ZA SAMOTNÝM PROŽÍVÁNÍM DIVOČINY ALE NEMUSÍME LÉTAT TISÍCE KILOMETRŮ. NAŠE KRAJINA STÁLE NABÍZÍ CELOU ŘADU OSTROVŮ DIVOKÉ PŘÍRODY, DO NICHŽ MŮŽEME PŘIJET VEŘEJNOU DOPRAVOU, DOJÍT PO STEZKÁCH A OPAKOVANĚ SE VRACET. SAMA DIVOČINA TOTIŽ PODLÉHÁ NEUSTÁLÉ PŘEMĚNĚ – OD JARA DO ZIMY, ALE TAKÉ Z ROKU NA ROK NEBO V DALŠÍM DESETILETÍ.

Podívejme se na chvilku na naši republiku očima čísel. Nedávný společný projekt Hnutí DUHA a Českých drah říkal, že „0,053054552 % není málo“. Překlad by mohl znít asi takto: česká krajina tvoří pouze 0,053054552 procenta světové souše, ale jsou tu:

- více než 2 miliony hektarů lesů
- 2 200 přírodních rezervací a památek
- 4 893 druhů rostlin – z toho 59 druhů orchidejí
- 38 500 kilometrů turistických tras
- 382 různých ptačích druhů
- 4 národní parky
- 1 200 hektarů divokých pralesů

Zkrátka na malém kousku země máme malebnou venkovskou krajinu, téměř nedotčené pralesy, fantastické přírodní útvary, divoké rostliny, při troše štěstí narazíte na stopy vzácné šelmy a projdete se po místech dávného pravěkého sídla nebo stepí. Česká dovolená je tedy přinejmenším stejně zajímavá, méně stresující, levnější a možná i zdravější než ta do dálav. A exotická může být také. „Doma“ navíc odpadá očkování proti exotickým chorobám a riziko nákazy nebo časové posuny, jež dávají organismu zabrat.

Česká divočina zaslouží více prostoru

Startovním místem pro výlety na nejvzácnější a nejkrásnější místa naší přírody, do přírodních rezervací nebo národních parků, mohou být různá ubytovací zařízení na venkově. Těto podobě cestovního ruchu se říká agroturistika. Díky ní strávíte dovolenou na venkově ubytování u místních lidí, často zemědělců. Řadu možností k ubytování i nevšedním zážitkům nabízí

i náš web www.adresarfarmaru.cz. A přestože budete přespávat v kulturní krajině, divoká příroda může být často nedaleko.

Protože máme divočinu spojenou zejména s horami, můžete se do ní vydat také z klasických horských chat, penzionů či kempů. Málokdo ale ví, že kontakt s téměř panenskou přírodou může najít ani ne hodinu cesty od většiny našich krajských měst. Třeba při krátkém jednodenním nebo víkendovém výletu.

Jsme také přesvědčeni, že ostrovy divočiny je dobré ohleduplným návštěvníkům co nejvíce otevřít. To ale neznamená vytvářet ubytovací kapacity, asfaltovat cesty ani budovat parkoviště. Jde vlastně jen o to, aby se lidé mohli vydat mimo značené trasy, na chvíli si lehnout, zavřít oči a vnímat třeba jen sluchem a čichem. Samozřejmě v době, kdy tím nebudou rušit divoká zvířata například v době péče o mláďata.

Do rezervací nebo po národních parcích u nás vedou většinou i dobré cesty. Říká se, že síť značených stezek, kterou provozuje Klub českých turistů, je nejlepší na světě. Ze dvou stovek naučných stezek různého zaměření si můžete vybrat například na webu Naučné stezky v České republice: <http://www.stezky.unas.cz>.

Pěkný (ačkoli místy poněkud odborně psaný) přehled národních přírodních rezervací, chráněných krajinných oblastí a národních parků, včetně tipů na výlet, najdete i na webu <http://www.cittadella.cz/europarc>.

Kde tedy českou divočinu hledat?

Možná už znáte Šumavu a Krkonoše, Beskydy, Českosaské Švýcarsko, Macochu i Prachovské skály. Sice i tam určitě ještě můžete ledacos objevit, ale hlavně: v naší přírodě se bezesporu najde spousta tajemných a překrásných míst, kde jste ještě nebyli. Můžete vidět třeba plachtící orly nebo vlčí stopy ve sněhu, starodávné pralesy či pestrobarevné orchideje.

- Mořští orli na českém rybníku. V některých částech republiky můžete spatřit orly mořské, jak plachtí nad rybníky nebo přehradními jezery. Nejvíce jich žije v chráněné krajinné oblasti na Třeboňsku.
- Moravská Amazonie. Ledníci lidé navštěvují hlavně kvůli památkám a parkové krajině. Ale zajímavé jsou i zdejší rybníky: národní přírodní rezervace a domov tisíců hus i vzácných kachen. A kousek odtud leží u soutoku Dyje s Moravou unikátní lužní lesy přezdívané Moravská Amazonie.
- Bahenní sopky. Chcete spatřit vyschlé dno slaného jezera, minerální prameny a bublající bahenní sopky? Nemusíte jezdit na Island či do Yellowstonekého národního parku. Evropskou raritou je rezervace Soos nedaleko Františkových Lázní.
- Rysí stopy. Potkat elegantního rysa v české přírodě se poštěstí jen málokdy. Ale v zimě můžete vidět stopy vzácných šelem na Šumavě či v Beskydech (více o našich šelmách najdete

na našem webu Šelmy a po jejich stopách se můžete vydat každoročně s Hnutím DUHA).

- Orchidejové louky. V České republice divoce roste 59 druhů orchidejí. Některé z nich patří k unikátům bohatých květnatých luk.
- Šumavské pralesy. Oknem do divočiny ve středu Evropy je šumavský národní park. Některá místa jsou zde ponechána přirozeným proměnám pralesních ekosystémů, stejným, jaké v horách probíhaly po tisíce let.
- Létaující klenot. Ne, tohle není exot z deštného pralesa. Soutěž o nejkrásnějšího českého ptáka by nejspíš vyhrála vlha pestrá. Vzácné vlhy lze vidět například v národní přírodní rezervaci Pouzdřanská step – Kolby.

A je toho mnohem více. Hnutí DUHA navrhlo, aby stát postupně vyčlenil tři procenta české krajiny a ponechal je divoké přírodě a turistům. Mělo by vzniknout několik míst o rozloze řádově tisíců hektarů, převážně v lesích, kde by se lidské zásahy omezily jen na nové stezky, naučné tabule, přístřešky a jiná zařízení pro výletníky. Lidé by přitom v těchto oblastech mohli chodit, stanovat nebo tábořit bez jakýchkoli omezení oproti pravidlům, která platí už dnes. Netěžilo by se tu však dřevo ani by nevznikaly nové velké stavby. „Divoká příroda včetně nově vznikajících pralesů nebo neregulovaných řek by byla příležitostí pro krátké výlety s dětmi i náročnější túry. V běžné české krajině takový zážitek nemůžeme poznat,“ říká Jaromír Bláha, expert Hnutí DUHA na ochranu přírody. Vše o české divočině i tipy na výlety za ní naleznete na našich stránkách www.ceskadivocina.cz.

Králický Sněžník: krajina panoramat, kde se zastavil čas

Stále ještě u nás existuje krajina, která je hospodářsky téměř nezasažena. Třetí nejvyšší pohoří České republiky tak nabízí jedno z oken do divočiny. Někdy se mu říká střecha Evropy. Jde o Králický Sněžník, který vzbuzuje respekt a kam mnoho turistů dnes už nemíří. Přitom se na vrcholu Králického Sněžníku setkávaly hranice tří historických zemí: Čech, Moravy a Polska.

Místa, kde hrají hlavní roli přírodní procesy a do kterých lidé už zasahovat nebudou, mají pro člověka i pro zachování přírodní rozmanitosti význam. Králický Sněžník, nápadná vrcholová kupole vystupující až nad horní hranici lesa, je jedním z koutů, kde hlavní roli přebírá příroda.

Stejnoujmenná přírodní rezervace ležící v nadmořské výšce 1 424 metrů byla vyhlášena v roce 1990. Rostou tu pravé smrkové horské pralesy, které to ve zdejších podmínkách nemají snadné. Králický Sněžník je plný vody. Temeno je někde tak ploché, že bychom mohli tvrdit, že z něho voda prakticky neodtéká.

Působivá rašeliniště nám dokazují, jakou moc má v krajině voda, když stojí. Ve výšce 1 400 metrů nad mořem už najdeme jen alpské hole, původní horské bezlesí. Krajinu podobnou

Králickému Sněžníku můžeme kromě Krkonoš najít třeba v Alpách nebo ve Skandinávii.

Vyfoukávané alpské trávníky jsou místa s nejextrémnějšími klimatickými podmínkami. Silné větry v zimě odvanou sníh z vrcholu na jiná místa do závětrí, kde se naopak ukládá. Nízká sněhová pokrývka má pak silnou ledovou krustu. Mráz a sníh způsobují, že půda je zde extrémně mělká. Plochy pokryté vegetací se střídají s holými pustinami.

Vinou větru je přirozená obnova lesa ze semen místních stromů pomalá. Mladé stromky navíc okusuje zvěř. Les pak není schopen zadržet dostatečné množství vody, která spadne. Obnově vysokohorského lesa pomáhají dobrovolníci Týdnů pro divočinu, kteří tu natírají semenáčky (zejména listnaté jeřáby) speciální hmotou proti okusu.

Pohoří, které vypadá jako pozůstatek doby ledové, nabízí víc než unikátní výhledy. Ve čtvrtohorách se zastavil ledovec kousek od Jeseníků a jeho chlad způsobil, že v nejvyšších polohách led prakticky netál, na hřebenech se vršil. Jeseníky získaly své vlastní ledovce a my dodnes můžeme mrazové sruby a kamenná moře pozorovat.

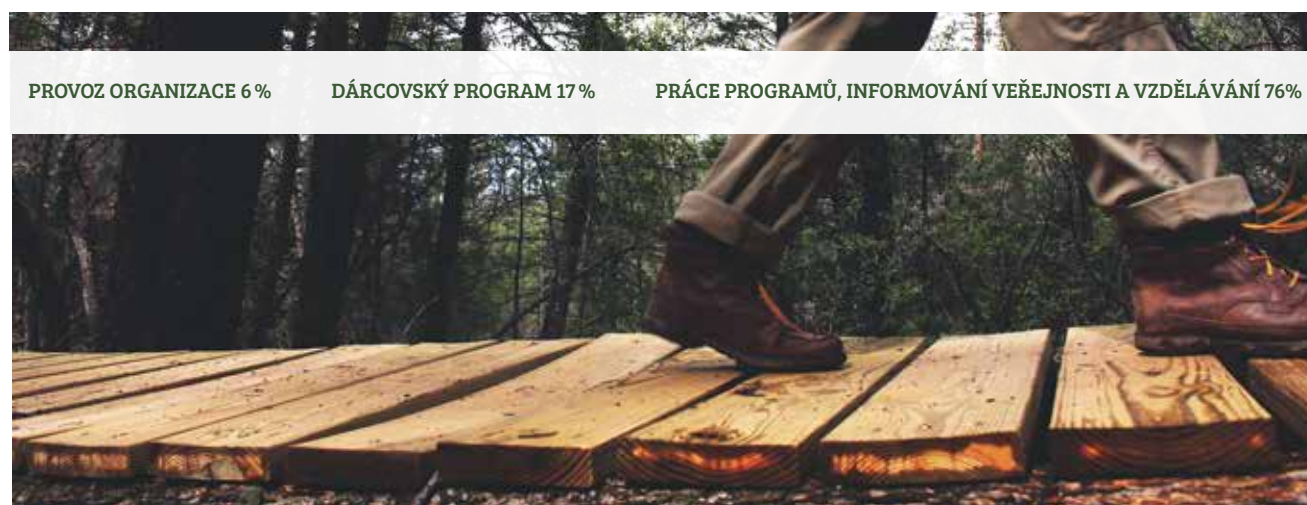
Na jižním svahu Králického Sněžníku v nadmořské výšce 1 380 m pramení naše čtvrtá nejdelší řeka – Morava. Její pramen je ukryt několik desítek metrů pod vrcholem do kamenné mohyly a má podobu studánky. V létě tu roste vzácný oměj šalamounek, kamzičník rakouský, ovsíř dvouřízný nebo zvonek vousatý. Typický pro Jeseníky je i vřes obecný. Z chráněných druhů živočichů žijí v rezervaci např. myšivka horská, jeřábek lesní a linduška horská.

Na Králický Sněžník vede z Dolní Moravy několik značených turistických tras. Vybírat můžete mezi naučnou stezkou podél řeky Moravy, stezkou s prohlídkou volně přístupných bunkrů, stezkou vedoucí vysokohorskými rašeliništi nebo hřebenovkou.

ROK 2015 SI MOŽNÁ BUDEME V BUDOUCNU PŘIPOMÍNAT JAKO DOBU, KDY SE ČESKÁ REPUBLIKA VYDALA CESTOU ČISTÉ DOMÁCÍ ENERGETIKY A TAKÉ ZAČALA HLEDAT MÍSTA, KDE DÁT VOLNOU RUKU FASCINUJÍCÍM PŘÍRODNÍM PROCESŮM. A MY VŠICHNI – NAŠI EXPERTI, PODPOROVATELÉ I DOBROVOLNÍCI – SI BUDEME MOCI ŘÍCT, ŽE JSME STÁLI U POČÁTKU TĚCHTO POZITIVNÍCH ZMĚN.

ZACHOVÁNÍ KLÍČOVÉ ČÁSTI TĚŽEBNÍCH LIMITŮ, ODSTRANĚNÍ HLAVNÍCH PŘEKÁŽEK PRO SOLÁRNÍ STŘECHY, START PŘÍPRAVY ANTIFOSILNÍHO ZÁKONA I DEBATY O OCHRANĚ ČESKÉ DIVOČINY A NOVÝCH PRAVIDLECH PRO NÁRODNÍ PARKY – TO VŠECHNO JSOU PRVNÍ DŮLEŽITÉ KROKY, KTERÉ MOHOU VÉST K VÝRAZNĚ LEPŠÍMU PROSTŘEDÍ PRO NÁŠ ŽIVOT.

DĚKUJEME VÁM ZA VAŠI PŘÍZEŇ A TĚŠÍME SE, ŽE BUDEME NA TĚCHTO ZÁKLADECH SPOLEČNĚ STAVĚT A ZAŽIJEME DALŠÍ ÚSPĚŠNÉ ROKY.

PROVOZ ORGANIZACE 6 %

DÁRCOVSKÝ PROGRAM 17 %

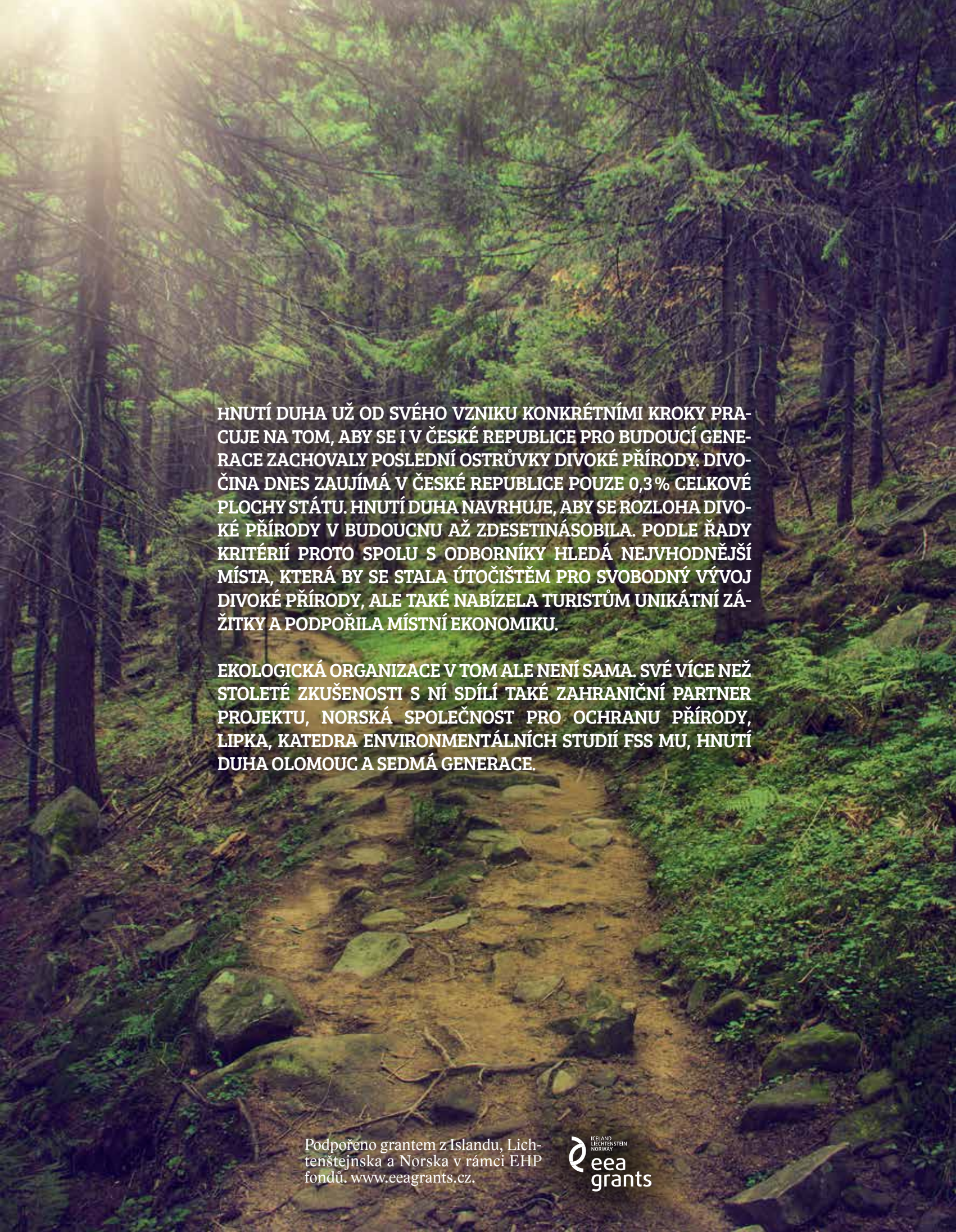
PRÁCE PROGRAMŮ, INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI A VZDĚLÁVÁNÍ 76 %

NÁKLADY	15 636 306 KČ
KOORDINACE DOBROVOLNÍKŮ	641 279 KČ
PROJEKTY ROZVOJE RECYKLACE A ČISTÉ ENERGETIKY	3 254 123 KČ
PROJEKTY OCHRANY ŠUMAVY A ČESKÉ DIVOČINY	5 335 034 KČ
PROJEKTY NA PODPORU ŠETRNÉHO SPOTŘEBITELSTVÍ	603 555 KČ
PROVOZ ORGANIZACE	1 405 477 KČ
ZÍSKÁVÁNÍ PROSTŘEDKŮ	90 988 KČ
OSTATNÍ INFORMAČNÍ A VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY	2 348 327 KČ
INDIVIDUÁLNÍ FUNDRAISING	1 529 109 KČ
BENEFIČNÍ OBCHOD	428 413 KČ

VÝNOSY	17 988 946 KČ
GRANTY	10 007 761 KČ
PŘÍSPĚVKY PŘÁTEL Hnutí DUHA	6 913 049 KČ
VYUŽITÍ DARŮ Z PŘEDCHOZÍCH LET	439 467 KČ
TRŽBY ZA PRODANÉ ZBOŽÍ	182 653 KČ
PRODEJ SLUŽEB, PORADENSTVÍ	323 662 KČ
OSTATNÍ (ÚROKY, KURZOVÉ ZISKY)	122 354 KČ

HOSPODÁŘSKÝ VÝSLEDEK (PO POKRYTÍ NÁKLADŮ PROJEKTŮ A KAMPANÍ, VČETNĚ REZERVY NA POKRYTÍ ČINNOSTI V NÁSLEDUJÍCÍCH LETECH)	2 352 640 KČ
---	--------------

ZA PODPORU A DŮVĚRU V ROCE 2015 DĚKUJEME TĚMTO ORGANIZACÍM A NADAČÍM: FINANČNÍ MECHANISMY EHP/NORSKA, NADACE ROZVOJE OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI, NADACE PARTNERSTVÍ, MINISTERSTVO FINANČÍ, MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, MINISTERSTVO VNITRA, DŮM ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE, STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, MAGISTRÁT MĚSTA BRNA, HLAVNÍ MĚSTO PRAHA, MAVA FOUNDATION, ČESKO-NĚMECKÝ FOND BUDOUCNOSTI, PATAGONIA, NADAČNÍ FOND RODINY ORLICKÝCH, NADACE NEZISKOVKY.CZ, HORNORAKOUSKÁ VLÁDA, DEUTSCHE BUNDESSTIFTUNG UMWELT, EURONATUR, JOSEF KVAPIL, A.S., INTERNATIONAL VISEGRAD FUND, EUROPEAN CLIMATE FOUNDATION, HEINRICH BÖLL STIFTUNG PRAHA, EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND OPERAČNÍ PROGRAM LIDSKÉ ZDROJE A ZAMĚSTNANOST, FOND DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, PROGRAM ŠVÝCARSKO-ČESKÉ SPOLUPRÁCE, EVROPSKÁ KOMISE

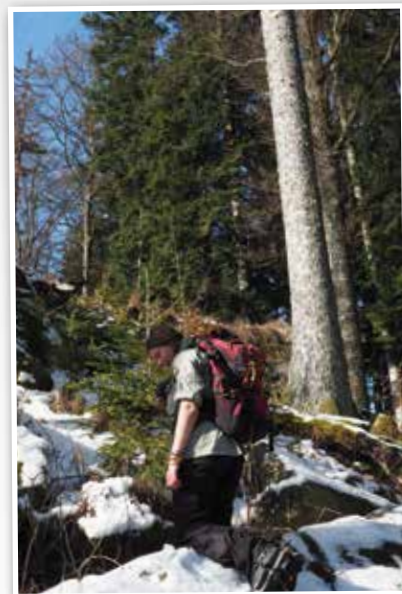
A photograph of a forest path with sunlight filtering through the trees. The path is made of dirt and rocks, winding through a dense forest of tall, thin trees. The sunlight creates a warm, golden glow in the upper left corner, illuminating the path and the surrounding foliage. The overall atmosphere is serene and natural.

HNUTÍ DUHA UŽ OD SVÉHO VZNIKU KONKRÉTNÍMI KROKY PRA-
CUJE NA TOM, ABY SE I V ČESKÉ REPUBLICE PRO BUDOUCÍ GENE-
RACE ZACHOVALY POSLEDNÍ OSTRŮVKY DIVOKÉ PŘÍRODY. DIVO-
ČINA DNES ZAUJÍMÁ V ČESKÉ REPUBLICE POUZE 0,3% CELKOVÉ
PLOCHY STÁTU. HNUTÍ DUHA NAVRHUJE, ABY SE ROZLOHA DIVO-
KÉ PŘÍRODY V BUDOUCNU AŽ ZDESETINÁSOBILA. PODLE ŘADY
KRITÉRIÍ PROTO SPOLU S ODBORNÍKY HLEDÁ NEJVHODNĚJŠÍ
MÍSTA, KTERÁ BY SE STALA ÚTOČIŠTĚM PRO SVOBODNÝ VÝVOJ
DIVOKÉ PŘÍRODY, ALE TAKÉ NABÍZELA TURISTŮM UNIKÁTNÍ ZÁ-
ŽITKY A PODPOŘILA MÍSTNÍ EKONOMIKU.

EKOLOGICKÁ ORGANIZACE V TOM ALE NENÍ SAMA. SVÉ VÍCE NEŽ
STOLETÉ ZKUŠENOSTI S NÍ SDÍLÍ TAKÉ ZAHRANIČNÍ PARTNER
PROJEKTU, NORSKÁ SPOLEČNOST PRO OCHRANU PŘÍRODY,
LIPKA, KATEDRA ENVIRONMENTÁLNÍCH STUDIÍ FSS MU, HNUTÍ
DUHA OLOMOUC A SEDMÁ GENERACE.

Podpořeno grantem z Islandu, Lich-
tenštejska a Norska v rámci EHP
fondů. www.eeagrants.cz.

SEZÓNA RYSÍCH HLÍDEK 2015/2016 JE ZA NÁMI. SNĚHU MOC NEBYLO, ALE I TAK BYLI STOPAŘI V TERÉNU ÚSPĚŠNÍ. PŘES DVĚSTĚ DOBROVOLNÍKŮ NA ŠUMAVĚ A V POŠUMAVÍ NAŠLAPALO STOVKY KILOMETRŮ. DÍKY NIM MÁME 210 NÁLEZŮ O POBYTU RYSA OSTROVIDA VE VYBRANÝCH OBLASTECH. AŤ UŽ SE JEDNÁ O STOPY, STOPNÍ DRÁHY, TRUS, STRŽENOU KOŘIST, VZORKY MOČI ČI CHLUPŮ. KOLIK RYSŮ V TĚTO OBLASTI ŽIJE? BOHUŽEL JICH NENÍ TOLIK KOLIK BY JICH MOHLO BÝT. JEDNOU Z PŘÍČIN MIZENÍ RYSŮ V NĚMECKU, RAKOUSKU, I V ČESKÉ REPUBLICE JSOU PYTLÁCI. VYRAZTE DO TERÉNU, DÍVEJTE SE KOLEM SEBE, POZORUJTE A CHRAŇTE PŘÍRODU, NA KTERÉ VÁM ZÁLEŽÍ.

